

ЗА ПІДСУМКАМИ РОКУ

Інтерв'ю з Президентом НАН України академіком А.Г. Загороднім

— **Анатолію Глібовичу, як 2021 рік минув для Академії? Якими важливими подіями запам'ятався?**

— Минулий рік важко назвати райдужним і безтурботним, але, на щастя, він відзначився не тільки труднощами, а й успіхами та приємними подіями.

Що стосується внутрішнього життя Академії, то минулої весни вона отримала гідне поповнення персонального складу новими членами — було обрано 30 академіків і 73 члени-кореспонденти, а також 27 іноземних членів. Всі вони — провідні фахівці у своїй галузі. Новообрані академіки і члени-кореспонденти представляють різні регіони України, як академічні, так і позаакадемічні установи. Суттєво зменшився середній вік членів Академії, а ще серед обраних кандидатів значно більше жінок, ніж будь-коли за весь час існування Академії.

Також протягом минулого року відбулися вибори директорів у понад 50 інститутах. Близько половини цих нових директорів обрано вперше.

Академія долучилася до відзначення важливої для нашої держави події — 30-ї річниці Незалежності. З цієї нагоди ми провели ювілейну сесію Загальних зборів, де представили здобутки вітчизняної академічної науки та внесок наших учених у розвиток України. Було проведено й інші заходи — конференції, круглі столи тощо, видано низку наукових праць, присвячених становленню України як суверенної та незалежної держави. 30-річчю нашої Незалежності присвячена підготовлена нашими соціогуманітаріями Національна доповідь «Україна як цивілізаційний суб'єкт історії та сучасності».

До Дня Незалежності першого віцепрезидента Національної академії наук України академіка Володимира Павловича Горбуліна було відзначено найвищою державною нагородою — званням Герой України з врученням ордена Держави. Його заслуги перед Українською державою важко переоцінити.

Не можу не відзначити і те, що минулого року вперше була присуджена Національна премія України імені Бориса Патона. Як відомо, вона була заснована замість Державної премії Укра-

їни в галузі науки і техніки. І ось наприкінці минулого року Указом Президента України було оголошено перших лауреатів цієї Премії. Серед авторських колективів премійованих робіт багато науковців нашої Академії.

Ще одна важлива подія для Академії. Минулого року на базі дванадцяти наших інститутів і Київського академічного університету було започатковано Асоціацію академічного співробітництва «Академ.Сіті». Це крок до створення за підтримки Федерального міністерства освіти і наукових досліджень Німеччини наукового парку «Академ.Сіті». Його мета — об'єднати академічну науку та бізнес-середовище і забезпечити їх ефективну взаємодію у сфері розвитку високих технологій.

Вдалося й дещо оновити та осучаснити об'єкти дослідницької інфраструктури. Відкрито лабораторію полімерного матеріалознавства в Інституті електрозварювання ім. Є.О. Патона. У НТК «Інститут монокристалів» завершено повну комплектацію обладнання Центру з контролю якості лікарських засобів, де за унікальними для України методами перевіряють якість вітчизняних і зарубіжних фармпрепаратів. В Інституті проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича розпочато створення матеріалознавчого центру з оцінки відповідності та взаємозамінності матеріалів критичного імпорту. В Інституті молекулярної біології і генетики створюється сучасна лабораторія для роботи з інфекційними матеріалами. До речі, у бюджеті Академії на 2022 р. закладено триразове збільшення видатків на придбання сучасного обладнання та модернізацію наявного.

Ще одна вагома як для Академії, так і для держави в цілому подія — фізичний пуск ядерної підкритичної установки «Джерело нейтронів», яка має стати основою створення сучасної експериментальної бази для наукового супроводу ядерної енергетики України, а також для досліджень з нейтронами в галузі ядерної фізики й енергетики, радіаційної медицини, радіаційного матеріалознавства, виробництва медичних ізотопів. Наприкінці березня цього року заплановано провести в Харкові міжна-

родну нараду МАГАТЕ з ядерних підкритичних систем за участю фахівців з 30 країн світу, де буде обговорено можливість створення на базі «Джерела нейтронів» міжнародного наукового центру з ядерної фізики та медицини.

— Розкажіть, будь-ласка, якими найвагомішими науковими результатами відзначився минулий рік.

— Отримано чимало результатів дійсно високого рівня. Передусім це стосується фундаментальних досліджень.

Вчені Інституту математики у співпраці із зарубіжними колегами побудували базисні розв'язки рівняння Клейна—Гордона, які дозволять ефективно описувати осциляційні процеси. Цей проривний результат опубліковано у статті дуже престижного у світі журналу «Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America». До речі, це перша стаття з математики, опублікована в цьому виданні авторами з країн колишнього СРСР.

У Математичному відділенні Фізико-технічного інституту низьких температур ім. Б.І. Веркіна доведено висунуту більш ніж 30 років тому гіпотезу універсальності локального розподілу власних значень для моделі випадкових стрічкових матриць, яка є аналогом славнозвісної гіпотези Андерсона про фазову границю між зонами локалізації та делокалізації в моделі магнетиків з випадковим потенціалом.

Вчені Інституту кібернетики ім. В.М. Глушкова вперше у світі створили теорію інтегрування швидкоосцилювальних функцій, що дасть змогу підвищити стійкість стеганоалгоритмів у галузі кібербезпеки та захисту інформації. Крім того, результати можуть використовуватися при розв'язанні високоточних задач з цифрової обробки сигналів і зображень.

Науковці Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій та систем отримали результат світового рівня в теорії штучного інтелекту, а саме здійснили нове доведення теореми Неймана про сідлову точку (визначення мінімаксу), яке, на відміну від наявних, має велике практичне значення

для вирішення низки складних задач не лише в розпізнаванні, а й в економіці, прикладній механіці, електротехніці та інших прикладних галузях. Здійснене доведення пройшло сувору експертизу і було прийнято до публікації в журналі Американської математичної асоціації «American Mathematical Monthly», заснованому ще наприкінці XIX ст.

Науковці Інституту фізики напівпровідників ім. В.Є. Лашкарьова створили фізичні застави нового напрямку в мікроелектроніці — так званої «долиноелектроніки», який базується на присутності в електронних спектрах багатьох напівпровідників різних мінімумів — долин, у яких можуть накопичуватися електрони або дірки. Керування долинами шляхом застосування зовнішніх чинників — електричного або магнітного поля, деформації, температури — дозволяє обирати найбільш зручні шляхи руху зарядів, чим створюються великі струми за мінімальних напруг.

Ще один дуже важливий результат належить нашим фізикам-теоретикам. Як відомо, релятивістське квантове рівняння, яке встановило існування в електрона власного механічного моменту — спіну, було винайдено Полем Діраком ще у 1928 р. Але досі не було виконано аналіз розподілу спіну в різних станах, наприклад, атома гідрогену. В Інституті теоретичної фізики ім. М.М. Боголюбова шляхом тонкого симетричного аналізу цього рівняння для руху електрона в кулонівському полі ядра було знайдено точні розв'язки рівняння Дірака, встановлено напрямки спінів у різних квантових станах гідрогену та запропоновано експерименти для перевірки передбачень теорії.

Дуже нетривіальний результат отримано в Донецькому фізико-технічному інституті ім. О.О. Галкіна, де вперше показано, як рівномірний зсув одних областей металевих зразків перетворюється на турбулентний, при цьому виникає перемішування різних областей металу. Фактично йдеться про екологічно чисту «твердофазну металургію», особливості якої лише починають вивчатися. Вона не зможе замінити традиційну, але, безумовно, є надзвичайно перспективною для отримання кон-

струкційних і функціональних матеріалів малих розмірів, а головне — для медицини.

Нарешті, не можемо не відзначити здобутки Радіоастрономічного інституту, в якому досягнуто рекордних результатів з вимірювання енергій станів сильно збуджених атомів, що допомогло відкрити міжзоряні середовища з холодною плазмою та зробити висновки щодо вирішального впливу вуглецю на еволюційні процеси в Галактиці.

У рамках міжнародного експерименту CUPID-Mo, метою якого був пошук безнейтринного подвійного бета-розпаду ядра мо-лібдену-100, за участі науковців Інституту ядерних досліджень отримано одне з найбільш жорстких обмежень на масу нейтрино Майорани на рівні 0,5 еВ. Цей результат буде використано в розробленні нових теорій розширень Стандартної моделі елементарних частинок. Крім того, досягнута чутливість показує можливість проведення великомасштабного експерименту наступного покоління CUPID, заснованого на подібних методах реєстрації ефекту подвійного бета-розпаду і спрямованого на дослідження природи і властивостей нейтрино на недосяжному раніше рівні чутливості.

Учені Інституту загальної та неорганічної хімії ім. В.І. Вернадського розробили новий метод синтезу наноматеріалів електричним вибухом. Уперше без використання допоміжних речовин створено нові типи каталітичних плазмових нанопокриттів з триоксиду вольфраму на нержавіючій сталі. Такі нанопокриття є вкрай важливими при розробленні касетних каталізаторів для каталітичного спалювання метану в газотурбінних установках типу XONON.

В Інституті фізіології ім. О.О. Богомольця з використанням створеного вченими Інституту програмних систем спеціалізованого комп'ютерного симулятора для дослідження гіпотез розвитку есенціальної (первинної) гіпертонії отримано результат світового рівня, зокрема висновок про те, що первинна гіпертонія є компенсаторною реакцією організму на погіршення обміну речовин у клітинах, яке найчастіше зумовлене віковим накопичуван-

ням мутацій у мітохондріях клітин. Цей науковий результат може стати імпульсом для створення ефективних технологій профілактики та лікування первинної гіпертонічної хвороби.

Упродовж минулого року отримано чимало здобутків і у сфері соціогуманітарних досліджень. Історики дослідили регіональні стратегії соціокультурного розвитку України в контексті євроінтеграційних процесів ХХ—ХХІ ст., визначили геополітичні чинники, що зумовлюють регіоналізацію країни, проаналізували специфічні особливості територіальних соціумів та регіональних ідентичностей. Політологи провели аналіз процесів трансформації політичного режиму в Україні за період незалежності, дослідили проблеми становлення конституційної моделі публічної влади, конституційно-правові проблеми децентралізації публічної влади.

Вийшли друком окремі томи та багатомники енциклопедичних, хрестоматійних видань. Наприклад, підготовлений співробітниками Інституту історії України тритомник «Україна. Нариси історії». До 30-річчя Незалежності України в Інституті політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса вийшла друком колективна монографія «Політичний процес у незалежній Україні: підсумки і проблеми». Побачив світ наступний, 23-й том «Енциклопедії сучасної України». Це видання, над яким працюють науковці багатьох академічних інститутів спільно з ученими галузевих академій наук та закладів вищої освіти України, належить до числа пріоритетних гуманітарних проєктів Академії. Видавництво «Фоліо» завершило випуск фундаментальної праці Інституту народознавства «Церковне мистецтво України». Минулого року видано другий і третій її томи, присвячені образотворчому і декоративному мистецтву. Знаковою подією у гуманітаристиці стала і поява другої книги 7-го тому нової академічної 12-томної «Історії української літератури». Серед фундаментальних лексикографічних проєктів, реалізованих установами Академії, відзначу черговий, 12-й том 20-гомого «Словника української мови».

— Чи були серед минулорічних результатів розробки більш практичного спрямування, такі, що плануються до впровадження найближчим часом або вже впроваджені у виробництво?

— Звісно! І таких результатів було чимало. Так, в Інституті технічної механіки розроблено і виготовлено комплекс наукової апаратури для дослідження стану замагніченої плазми в іоносфері Землі. Ця апаратура встановлена на українському супутнику «Січ-2-30», який було виведено на орбіту 13 січня ракетою Falcon 9 компанії SpaceX.

Для підвищення ефективності відпрацювання крутих викидонебезпечних вугільних пластів та забезпечення безпеки праці гірників Інститутом геотехнічної механіки ім. М.С. Полякова вдосконалено і впроваджено спосіб гідроімпульсного розпушування таких пластів. Метод використовується для запобігання раптовим викидам вугілля і газу на шахті «Центральна» ДП «Торецьквугілля». Також на його основі розробляється галузевий стандарт, який дозволить підвищити рівень безпеки праці і ведення гірничих робіт.

В Інституті електрозварювання ім. Є.О. Патона виготовлено та випробувано макет компактного багатоцільового апарата, який генерує короткі високочастотні імпульси високої потужності і може бути прототипом для розроблення обладнання для руйнування клітин злоякісних пухлин з неповерненням онкологічного процесу. Також у цьому інституті виготовлено й випробувано в лабораторних умовах макети нових електрохірургічних інструментів для видалення кальційних утворень із магістральних судин та розроблено рекомендації з впровадження розробок у медичну практику України.

В Інституті проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича розроблено сплави на основі TiAl для лопатей турбін авіадвигунів нового покоління. Отримані сплави поєднують високу міцність і жароміцність за температур 700 і 750 °С з доброю пластичністю та тріщиностійкістю. В цьому ж інституті створено ультрависокотемпературну кераміку для авіакосмічної

техніки, газотурбінних двигунів тощо. За робочої температури 1800–2000 °С подібний матеріал має міцність близько 800 МПа та високу стійкість до окиснення. Ринок таких матеріалів у США, Китаї становить сотні мільйонів доларів США. В Україні використання цієї кераміки і виробів з неї передбачається у КБ «Південне» та асоційованих з ним організаціях.

Фізико-технологічним інститутом металів і сплавів розроблено та впроваджено в АТ «Мотор Січ» і ДП «Івченко-Прогрес» новий дисперсійно-зміцнювальний сплав системи Al-Mg-PM-P3M для виготовлення виробів до газотурбінних двигунів методом ізотермічного пресування. За механічними властивостями сплав перевищує наявні аналоги на 20–30 %, має кращу корозійну стійкість, є перспективним для галузі газотурбобудування України.

Вже проведено клінічні випробування розробленого та виготовленого в Інституті термоелектрики дослідного зразка термоелектричного приладу для безконтактного контрольованого охолодження очей людини. Прилад призначений для лікування гострих і хронічних захворювань ока, зниження внутрішньочного тиску, зменшення больового синдрому та запальних процесів ока. Він є оригінальним і не має світових аналогів.

На підприємствах металургійної галузі впроваджено низку розробок Інституту чорної металургії ім. З.І. Некрасова. Зокрема, на ПАТ «Інтерпайп НТЗ» застосовується модернізоване обладнання, яке дозволило підвищити ефективність виробництва залізничних коліс шляхом зниження витрат на повторну термічну обробку та припусків на механічну обробку, а також збільшити надійність і довговічність продукції. Цим же інститутом впроваджено систему автоматизованого контролю теплових втрат у системі охолодження доменної печі № 2 Металургійного комбінату «Азовсталь». Використання розробки дає змогу отримувати інформацію щодо теплових втрат та коригувати режими роботи доменної печі для підвищення ресурсу роботи системи охолодження.

Спільними зусиллями фахівців Інституту проблем машинобудування ім. А.М. Підгор-

ного та АТ «Турбоатом» продовжилася робота зі створення унікальних гідроагрегатів для 3-ї черги Дністровської ГАЕС (гідроагрегати 5–7), які мають розширений діапазон експлуатації — 40–100 % від номінальної потужності (замість нинішнього 70–100 %) в турбінному режимі, а також підвищений ККД.

Науковці Інституту електродинаміки розробили нові типи фотоелектричних перетворювачів та програмне забезпечення, що дає змогу забезпечити роботу таких дахових електростанцій невеликої потужності як на мережу, так і автономно за відсутності мережі. Вартість такого обладнання втричі менша, ніж у закордонних аналогів.

В Інституті ядерних досліджень винайшли можливість підвищення терапевтичного ефекту в адронній терапії шляхом просторового фракціонування адронних пучків. Застосування відповідного обладнання на медичному прискорювачі Національного інституту раку (м. Київ) дало змогу сформувати оптимальне поле з толерантною дозою в здорових тканинах при максимальній дозі в раковій пухлині та продемонструвало його високу ефективність і надійність роботи, що також доводить можливість впровадження нових методик просторово фракціонованої радіаційної терапії на наявних прискорювачах.

Науковцями Інституту хімії високомолекулярних сполук вперше створено пінополіуретанові композиційні матеріали, що містять у своєму складі антибактеріальний препарат лізоцим. Такі матеріали є нетоксичними та біосумісними, а головне, здатні до біодеградації з подальшим пролонгованим вивільненням лізоциму. Спільно з кафедрою хірургії та проктології Національного університету охорони здоров'я України ім. П.Л. Шупика вже проведено успішні випробування цих матеріалів у хірургічній практиці.

Учені Інституту сорбції та проблем екології для виготовлення високопотужних накопичувачів електроенергії розробили методи модифікування наноструктурних електродних матеріалів за допомогою мікрохвильової обробки. Спільно з ТОВ «Юнаско Україна» вже

виготовлено дослідну партію накопичувачів, які продемонстрували рекордно високі питому потужність та струм розряду, а також можливість тривалої роботи в діапазоні температур від -40 до $+60$ °С. Такі накопичувачі мають великі перспективи застосування в електро-транспорті, для портативних пристроїв електрозварювання, у вітроенергетиці, а також для запуску двигунів важкої військової техніки.

Дослідження наших соціогуманітаріїв були надійним підґрунтям їхньої активної науково-експертної діяльності, підготовки численних програмних і прогнозних документів, експертних висновків, інформаційно-аналітичних матеріалів, пропозицій та рекомендацій, важливих для розвитку держави і суспільства.

У Національній бібліотеці України ім. В.І. Вернадського розроблено інформаційну архітектуру наукової цифрової платформи «ResearchUA», спрямовану на розвиток електронної дослідницької інфраструктури України та формування бібліотечного сегменту всеукраїнського цифрового наукового простору. У тестовому режимі відповідний інтерфейс уже реалізовано на порталі бібліотеки.

Археологи підготували текст та серію тематичних карт для атласу, який містить інформацію про об'єкти археологічної спадщини, розташовані в межах сучасного Києва. Пам'ятки належать до всіх історичних епох від періоду палеоліту до епохи раннього модерного часу. Інформація з реєстру конвертована до геоінформаційної системи «Атлас давнього Києва».

— Чим Академія може бути корисною для вирішення найгостріших проблем нашої держави сьогодні?

— Передусім наші науковці продовжують працювати для протидії пандемії коронавірусної інфекції. Створена ще на початку пандемії на базі Інституту математичних машин і систем робоча група з моделювання поширення коронавірусу в Україні регулярно готує аналіз поточної ситуації та короткотермінові прогнози. Ці прогнози користуються увагою у ЗМІ та стали орієнтиром для ухвалення управлінських рішень.

Науковці Інституту молекулярної біології і генетики єдині в Україні вивчають мутації коронавірусу за допомогою методу секвенування нового покоління. А в Інституті біології клітини й Інституті біохімії ім. О.В. Палладіна тривають дослідження зі створення прототипів вітчизняних вакцин проти COVID-19.

Вчені Інституту кібернетики ім. В.М. Глушкова в рамках виконання проєкту за грантом Національного фонду досліджень уперше в Україні у взаємодії з лікарями-реабілітологами створили інтелектуальну інформаційно-аналітичну систему супроводження на основі штучного інтелекту процесів реабілітації пацієнтів після тяжких уражень, спричинених COVID-19.

Активно долучився до боротьби з коронавірусною інфекцією Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона. Зокрема, там створено обладнання для знезараження повітря методами фотокаталізу і плазмохімії, яке можна вбудовувати в системи централізованого кондиціонування, наприклад у громадських будівлях і спорудах, без реконструкції системи вентиляції.

Суспільно-політичні наслідки пандемії в українському суспільстві досліджували наші вчені-соціологи. Також соціологи й демографи розробили Програму Всеукраїнського перепису населення 2023 року. Економісти запропонували комплекс заходів з економічної трансформації Донецької та Луганської областей.

Одним із найважливіших пріоритетів нашої Академії залишалися дослідження та розробки, спрямовані на підвищення обороноздатності та безпеки держави.

Фахівці Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона та Фізико-технологічного інституту металів та сплавів розробили технології виготовлення і відновлення елементів артилерійських снарядів.

Матеріалознавці продовжували також роботи з виготовлення і ремонту елементів газотурбінних двигунів авіаційного та морського призначення.

Науковці інститутів проблем реєстрації інформації, фізики напівпровідників ім. В.Є. Лашкарьова та НТК «Інститут монокристалів» розробили технології виготовлення окремих

наукомістких елементів для військових систем стеження та самонаведення.

Вчені Інституту кібернетики ім. В.М. Глушкова, Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій та систем, Головної астрономічної обсерваторії в інтересах розвитку вітчизняної безпілотної авіації розробили технології захисту спеціальних мереж, автономного виявлення, супроводження цілей та автономної навігації. Також за цим напрямом у Науковому центрі аерокосмічних досліджень Землі Інституту геологічних наук створено технологію автоматизованого виявлення мін з використанням багатоспектральної зйомки з БпЛА.

— Минуло трохи більше року Вашої роботи на посаді Президента Академії? Що із запланованого вже вдалося зробити, а що ні?

— Насамперед зупинюся на реалізації першочергових заходів з реформування Академії. Ці заходи були визначені та задекларовані рішеннями наших Загальних зборів і Президії, представлені та підтримані на засіданні Національної ради України з питань розвитку науки і технологій. Всі вони спрямовані на головну мету — підвищення ефективності діяльності Академії.

Відзначу, що ця робота велася постійно протягом останніх років, але за минулий рік суттєво поживилася, і багато із запланованого було реалізовано.

Ми продовжили оптимізацію структури Академії. Наприкінці року було прийнято відповідні постанови Президії НАН України щодо ліквідації або реорганізації шляхом приєднання 11 установ. Також протягом минулого року 17 організацій передано до сфери управління Фонду державного майна України для подальшої приватизації.

Розпочалася робота з оптимізації мережі відділень НАН України та коригування їхніх назв. При секціях НАН України створено відповідні комісії для проведення аналізу основних наукових напрямів і кадрового складу відділень.

У 2021 р. завершено перший цикл оцінювання ефективності діяльності академічних установ за методикою, розробленою з урахуванням

досвіду оцінювання наукових установ в європейських країнах. Результати цього оцінювання стали основою для розроблення заходів з оптимізації внутрішньої структури Академії, а також вдосконалення розподілу бюджетних коштів.

Запроваджено конкурсні підходи до відбору нових академічних цільових програм і цільових проектів. Здійснено огляд витрат державного бюджету у сфері наукової та науково-технічної діяльності наукових установ нашої Академії за 2017—2019 рр. За його наслідками передбачено низку заходів, які сприятимуть підвищенню ефективності використання бюджетних коштів. Це, зокрема, зміни до Порядку конкурсного відбору наукових і науково-технічних робіт для фінансування за бюджетною програмою «Підтримка пріоритетних напрямів наукових досліджень».

Було започатковано нові бюджетні програми «Забезпечення житлом вчених НАН України» (за цією програмою було придбано 13 квартир для наукових працівників установ Академії) та «Створення сучасної спеціалізованої лабораторії для роботи з інфекційними матеріалами». Також розпочато надання фінансової підтримки науковим колективам, що отримали гранти міжнародних програм і фондів на виконання проектів з неповним фінансуванням статей видатків.

Минулого року було затверджено оновлений Статут Академії, в якому відображено зміни до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» та деяких інших державних нормативно-правових актів, урегульовано низку процедур роботи Загальних зборів Академії, виборчого процесу, унормовано зміни в структурі управління НАН України, уточнено статус регіональних наукових центрів, відображено нові форми підтримки наукової молоді тощо. Загалом нова редакція нашого Статуту істотно посилює демократичні засади академічного устрою.

Вже розпочала активну роботу Науково-технічна рада НАН України, завданням якої є залучення Академії до вирішення актуальних науково-технічних проблем галузей економіки і соціальної сфери та сприяння прискоренню

впровадження наукових розробок академічних установ. Діяльність ради сприяла налагодженню ефективної співпраці з великими підприємствами, зокрема з ДП «Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро «Прогрес» імені академіка О.Г. Івченка», ДП «Конструкторське бюро «Південне» ім. М.К. Янгеля», Нікопольським заводом трубопровідної арматури. Укладено нові угоди про співробітництво з ДП «Антонов», АТ «Турбоатом».

Багато заходів вживалися і для підтримки наукової молоді. Фінансування дослідницьких лабораторій та груп молодих учених було збільшено вдвічі порівняно з попереднім роком — до 44,5 млн грн. А на 2022 р. передбачено 50 млн грн. Розпочато виконання програми постдокторальних досліджень, за якою вже проведено два конкурси й відібрано 25 «постдоків». І зараз оголошено додатковий конкурсний відбір.

Також для молодих вчених Національної академії наук України — кандидатів наук (докторів філософії) і докторів наук започатковано стипендію імені академіка НАН України Б.Є. Патона. Вже проведено перший конкурс та визначено 15 стипендіатів-переможців.

Тож результати є! Можливо, хтось буде вважати темпи реформування недостатньо швидкими, але, на мою думку, головним тут є принцип Гіппократа «Не нашкодь».

— Які першочергові завдання Академія поставила собі на найближче майбутнє?

— У планах на найближче майбутнє продовжувати удосконалювати діяльність Академії, принципи її організації та функціонування.

Як я вже зазначив, минулого року Академія провела значну роботу з реалізації різноманітних заходів з реформування. Разом з тим робота за певними напрямками ще попереду і потребує посилення. Це стосується насамперед подальшої оптимізації структури НАН України, інвентаризації нерухомого майна Академії та ефективного його використання, оновлення парку наукових приладів та обладнання. Актуальними залишаються питання розвитку конкурсних засад планування науково-дослідних

робіт, зокрема в рамках бюджетної програми 6541230 «Підтримка пріоритетних напрямів наукових досліджень», підтримки наукової молоді, зміцнення зв'язків з громадськістю. В умовах хронічного недофінансування є необхідним подальше вдосконалення системи планування та розподілу бюджетних коштів між установами НАН України, зокрема з урахуванням результатів уже згаданого огляду витрат державного бюджету у сфері наукової і науково-технічної діяльності наукових установ НАН України за період 2017–2019 рр. У якомога стисліші терміни необхідно вжити вичерпних заходів для усунення порушень, виявлених за результатами проведеного Рахунковою палатою аудиту ефективності управління Національною академією наук України об'єктами державної власності, що мають фінансові наслідки для державного бюджету.

Всі ці завдання задекларовано у нещодавно схваленій новій Концепції розвитку НАН України до 2025 року, а також у Плані заходів з її реалізації.

Девіз нової Концепції — «Наука високого рівня в інтересах суспільства». Відтак її головна мета полягає у забезпеченні в короткий термін посилення внеску Академії у реалізацію пріоритетних напрямів економічного та соціального розвитку держави, збільшення обсягу досліджень дійсно світового рівня, ефективного використання бюджетних коштів та майна, поліпшення ситуації з кадровим забезпеченням і, безумовно, посилення зв'язків із владою та суспільством. За цією метою стоять конкретні шляхи її досягнення, а також визначені заходи з її реалізації, строки й очікувані результати.

Сьогодні ми продовжуємо відстоювати перевірені часом академічні традиції та принципи, на яких наполягав багаторічний Президент нашої Академії Борис Євгенович Патон. Водночас намагаємося реагувати і на нові виклики, які постали перед Академією на сучасному етапі, вбачаючи своє головне завдання в тому, щоб забезпечити високий рівень наукових досліджень заради розвитку суспільства.

*Розмову вела
Марія Призгілей*